

září 2013

Přechod na nový občanský zákoník a zákon o obchodních korporacích od 01.01.2014

Dne 01.01.2014 nabývají účinnosti zákon č. 89/2012 Sb., nový občanský zákoník (**NOZ**) a zákon č. 90/2012 Sb., o obchodních korporacích (**ZOK**), které zcela nahradí zejména dosavadní občanský zákoník a obchodní zákoník. Rekodifikací budou dotčeny (zrušeny, změněny nebo nově uzákoněny) stovky dalších souvisejících zákonů a jiných právních předpisů, přičemž dochází ke změnám prakticky ve všech oblastech soukromého práva, včetně změn právní terminologie užívané v právních předpisech a v právních dokumentech. Proces přizpůsobování související legislativy stále probíhá, byť se značným zpožděním proti plánu mj. kvůli současné politické situaci v České republice.

Nová legislativa v oblasti soukromého práva přináší řadu významných změn nejenom do života běžných občanů ale i obchodních společností a dalších osob vykonávajících podnikatelskou činnost v České republice.

Jelikož NOZ jakož i ZOK obsahují celou řadu právních institutů odlišných od současného občanského zákoníku a obchodního zákoníku, je třeba se v rámci přípravy nejprve soustředit na přechod na nové podmínky resp. nalézt způsob, jakým budou stávající právní vztahy upraveny poté, co již nynější občanský zákoník jakož i obchodní zákoník nebudou platit. To je úkolem především přechodných ustanovení NOZ a ZOK (pravidel pro přechod od současné k nové legislativě). Touto cestou bychom Vás proto rádi krátce upozornili na některé z nich, které považujeme z pohledu podnikatele za nejdůležitější.

Přechodná ustanovení v novém občanském zákoníku (NOZ)

Obecně platí, že se NOZ bude aplikovat až na práva a povinnosti vzniklé po nabytí jeho účinnosti, tj. od 01.01.2014, a to zejména na právo závazkové (např. smlouvy uzavřené po účinnosti NOZ).

Smlouvy uzavřené podle nynějšího občanského nebo obchodního zákoníku, včetně práv a povinností z porušení těchto smluv, se budou těmito (starými) předpisy řídit po celou dobu svého trvání, tzn. i po 01.01.2014. Smluvní strany těchto smluv uzavřených před 01.01.2014 se mohou dohodnout, že se jejich práva a povinnosti budou od 01.01.2014 nebo od pozdějšího data řídit již NOZ („opt in“).

Výjimku ze shora uvedeného pravidla představují **nájemní smlouvy** a **smlouva o bankovním účtu**, pro něž platí, že se tyto smlouvy řídí od 01.01.2014 novou úpravou obsaženou v NOZ, a to i v případě, že byla nájemní smlouva nebo smlouva o vedení bankovního účtu uzavřena před 1. lednem 2014. Samotný vznik nájmu resp. smlouvy o bankovním účtu jakož i práva a povinnosti z nich vyplývající vzniklé před 01.01.2014 se však budou posuzovat podle dosavadních právních předpisů (starého občanského a obchodního zákoníku). Uvedená výjimka pro nájemní smlouvy neplatí pro nájem movité věci (např. auto, stroj apod.) uzavřený před 01.01.2014 a pro nájemní smlouvy uzavřené před 01.01.2014, které věcně odpovídající pachtu podle NOZ, tj. zejména smlouvy, jejichž předmětem je **pronájem zemědělské půdy**; tyto nájemní smlouvy (uzavřené před 01.01.2014) resp. práva a povinnosti z nich vyplývající, vzniklé po 01.01.2014, se budou i po 01. lednu 2014 řídit dosavadním (starým) občanským zákoníkem popř. obchodním zákoníkem.

Věcná práva (vlastnické a spoluvlastnické právo, věcná břemena, předkupní právo) se v zásadě budou od 1. ledna 2014 řídit novým občanským zákoníkem, a to i v případě, že taková věcná práva byla zřízena před 1. lednem 2014.

S účinností od 01.01.2014 **stavba**, která má stejného vlastníka jako pozemek pod ní, přestane být (až na některé výjimky) samostatnou věcí a stane se součástí pozemku; tj. do českého práva bude zavedena zásada „*superficies solo cedit*“. Pokud je stavba postavena na pozemku vlastněném jinou osobou než je vlastník stavby, zůstává stavba i nadále (samostatnou) nemovitou věcí. Vlastníkovi stavby však vznikne k 1. lednu 2014 ze zákona předkupní právo k pozemku pod stavbou a opačně vlastníkovi pozemku pod stavbou vznikne předkupní právo ke stavbě.

Vzájemná **předkupní práva spoluvlastníků** věci (včetně věci nemovité) zanikají k 31. prosinci 2014.

Právo na náhradu škody se posuzuje podle dosavadních právních předpisů, pokud k porušení povinnosti stanovené právními předpisy došlo před 01.01.2014. Pokud však o věci zatím nebylo rozhodnuto, je soud oprávněn, jsou-li pro to mimořádné důvody, přiznat nad rámec pouhé náhrady škody i náhradu nemajetkové újmu podle NOZ.

Přechodná ustanovení v zákoně o obchodních korporacích (ZOK)

ZOK se budou řídit především práva a povinnosti vzniklé od **1. ledna 2014**.

Přímý dopad na život již existující obchodní společnosti budou mít po 01.01.2014 především donucující ustanovení ZOK, tedy ta ustanovení, od kterých se nelze smluvně odchýlit (např. pravidla o koncernech).

Ustanovení **společenské smlouvy** (zakladatelské listiny) nebo **stanov** společnosti, která jsou v rozporu s donucujícími (kogentními) ustanoveními ZOK se ze zákona **zrušují k 1. lednu 2014**.

Počínaje 1. lednem 2014 se má za to, že obsahem společenské smlouvy (zakladatelské listiny) nebo stanov společnosti vzniklé před 01.01.2014 jsou dosavadní ustanovení obchodního zákoníku, která upravují práva a povinnosti společníků (s výjimkou ustanovení, která jsou v rozporu s donucujícími ustanoveními ZOK nebo ustanovení, od kterých se společníci ve společenské smlouvě nebo stanovách odchýlili). To znamená, že ta část vnitřních ustanovení shora popsaných dokumentů společnosti, která nebude v rozporu s donucujícími ustanoveními ZOK, zůstane nadále v platnosti, přičemž za jejich součást budou považována i ta pravidla, která pro společnost dosud vyplývala přímo z dosavadního obchodního zákoníku.

Obchodní korporace (obchodní společnost nebo družstvo) je povinna **přizpůsobit** nejpozději **do 30.06.2014** svou společenskou smlouvu (zakladatelskou listinu) nebo stanov nově právní úpravě obsažené v ZOK. Do stejného data je společnost povinna **doručit upravené znění** uvedených listin do sbírky listin vedené obchodním rejstříkem.

Ujednání **smluv o výkonu funkce** a odměně (tj. ustanovení smluv a dohod mezi společností a členy jejího představenstva, dozorčí rady nebo jednatelem) musí být **uzpůsobena** ZOK nejpozději **do 30.06.2014**; jinak platí, že člen představenstva a dozorčí rady resp. jednatel vykonává svou funkci bezplatně.

Obchodní korporace (obchodní společnost nebo družstvo) se může **nejpozději do 31.12.2015** rozhodnout (změnou společenské smlouvy resp. stanov), že se podřídí ZOK jako celku („*opt in*“). Taková změna společenské smlouvy resp. stanov nabude účinnosti teprve zveřejněním zápisu takového podřízení se ZOK do obchodního rejstříku.

Obchodní korporace (obchodní společnost nebo družstvo) tak má na výběr buď **podřídít** svou společenskou smlouvu resp. stanov **úplně ZOK** nebo je **pouze přizpůsobit**

kogentním ustanovením ZOK, přičemž v takovém případě se bude společenská smlouva (stanovy) řídit pravidly stanovenými ve společenské smlouvě (stanovách) této společnosti, které neodporují kogentním ustanovením ZOK, a dispozitivními pravidly ohledně práv a povinností společníků, která pro společnost dosud vyplývala přímo ze starého obchodního zákoníku a společnost se od nich ve své společenské smlouvě (stanovách) neodchýlila.

Rozhodne-li se společnost podřídit ZOK jako celku, je nezbytné zrevidovat společenskou smlouvu resp. stanovy, zejména proto, že nová právní úprava se může podstatně lišit od jejich doposud nastavených korporátních pravidel. V případě, že dá společnost přednost staré (dosavadní) právní úpravě, bude nutné revidovat společenskou smlouvu resp. stanovy z hlediska jejich souladu s donucujícími ustanoveními ZOK.